

بازتاب جهانی انقلاب اسلامی ایران

بهنام حمزه

دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید باهنر اصفهان

3rbehn@gmail.com

چکیده

انقلاب اسلامی ایران، نهضتی بیدار گرانه است که بی شک در بیدار گری بسیاری از نهضت های اسلامی و غیر اسلامی در جهان نقش اصیلی را ایفا کرده است. تنها انقلاب حقیقی دینی که بر اساس اندیشه ها و آموزه های اسلام ناب محمدی پیدایی گرفت. انقلاب توانست ضمن طرح اسلام به عنوان نیروی قدرتمند در جهان مدرن، بر نظریه پایان دوره دین، مهر بطلان بزند و رهیافت های متفکران غربی در جدایی دین از سیاست را که به طور عموم تحت تأثیر تجارب غربی قرار داشت، به چالش بکشد انقلاب اسلامی ایران، با رویکرد عدم جدایی دین از سیاست، در شرایطی به وقوع پیوست که جامعه بشری به سمت کنار گذاشتن دین از عرصه زندگی سیاسی و اجتماعی خود حرکت می کرد. انقلاب اسلامی ایران با اثبات امکان پذیر بودن تغییر به ملت های مسلمان، باعث شد تا مسلمانان از فضای خمودگی ناشی از تفکر غربی و نبود یک ایدئولوژی اسلامی فاصله بگیرند و با الگو برداری از ارزش های انقلاب اسلامی ایران، فعال و پویا شده و بیداری اسلامی را رقم بزنند. مقاله ی حاضر با روش کتابخانه ای به بررسی بازتاب جهانی انقلاب اسلامی ایران پرداخته است.

کلمات کلیدی: انقلاب، اسلامی، تغییرات، الگو، بازتاب، جهانی

۱. مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، نهضتی بیدار گرانه است که بی شک در بیدار گری بسیاری از نهضت های اسلامی و غیر اسلامی در جهان نقش اصیلی را ایفا کرده است. تنها انقلاب حقیقی دینی که بر اساس اندیشه ها و آموزه های اسلام ناب محمدی پیدایی گرفت. انقلاب اسلامی ایران با باز تعریف مجموعه ای از ارزش ها و آموزه های دینی و اسلامی موجی از دین خواهی و اسلام گرایی را در منطقه به وجود آورد. این انقلاب توانست ضمن طرح اسلام به عنوان نیروی قدرتمند در جهان مدرن، بر نظریه پایان دوره دین، مهر بطلان بزند و رهیافت های متفکران غربی در جدایی دین از سیاست را که به طور عموم تحت تأثیر تجارب غربی قرار داشت، به چالش بکشد انقلاب اسلامی ایران، با رویکرد عدم جدایی دین از سیاست، در شرایطی به وقوع پیوست که جامعه بشری به سمت کنار گذاشتن دین از عرصه زندگی سیاسی و اجتماعی خود حرکت می کرد.

پیروزی انقلاب اسلامی ایران، تمامی معادلات بین المللی که در چارچوب نظام دو قطبی شرق و غرب تعریف می شد را برهم زد. انقلاب اسلامی ایران، اسلام و جوامع اسلامی را از انزوا و سکون خارج کرد و اعتماد به نفس و عزت نفس را به آنها باز گرداند. انقلاب اسلامی ایران با اثبات امکان پذیر بودن تغییر به ملت های مسلمان، باعث شد تا مسلمانان از فضای خمودگی ناشی از تفکر غربی و نبود یک ایدئولوژی اسلامی فاصله بگیرند و با الگو برداری از ارزش های انقلاب اسلامی ایران، فعال و پویا شده و بیداری اسلامی را رقم بزنند. انقلاب اسلامی توانست با ارائه الگوی عملی و نظری از حکومت دینی و مردم سالاری دینی و نیز ترغیب مسلمانان به وحدت اسلامی، هویت فکری، سیاسی و دینی جدیدی بر اساس ارزش های دینی به مسلمانان ببخشد. پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، افزون بر تحولات شگرف داخلی، پیامدهای مختلفی بر منطقه و جهان به دنبال داشت. اسلام خواهی و مطرح شدن اسلام در قالب عامل بازدارنده در برابر منافع استعماری قدرت های بزرگ، استکبارستیزی و اوج گیری اندیشه ضد صهیونیستی در سطح جهان و نیز شکل گیری، تقویت و الگو برداری گروه ها و جنبش های اسلامی از انقلاب اسلامی ایران را می توان از حوزه های تأثیر گذاری انقلاب اسلامی ایران برشمرد. انقلاب اسلامی با تکیه بر قدرت ایدئولوژیک خود که برگرفته از اندیشه و تفکر اصیل اسلامی است، تغییرات و تحولات اساسی در ساختار و کارکرد نظام بین الملل و رفتار ملت های جهان به وجود آورد

۱. انقلاب اسلامی ایران

انقلاب اسلامی ایران یکی از مهمترین رخداد های قرن بیستم است که با تاثیر شگرف و باورنکردنی خود در جهان باعث تغییر بسیاری از منازعات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در جهان شد. این انقلاب با الگو برداری از انقلاب صدر اسلام و با پشتوانه اسلام شیعی توانست اهداف خود را عملی سازد. شهید مطهری در این باره میگوید: «انقلاب صدر اسلام، در همان حالی که انقلابی مذهبی و اسلامی بود، در همان حال، انقلابی سیاسی، معنوی، اجتماعی و انقلابی اقتصادی و مادی نیز بود؛ یعنی حریت، آزادی، عدالت، نبودن تبعیض های اجتماعی و شکاف های طبقاتی در متن تعلیمات اسلامی است. در واقع، هیچ یک از ابعادی که در بالا به آن اشاره شد، بیرون از اسلام نیستند و موفقیت نهضت ما [انقلاب اسلامی ایران] نیز در این بوده است که نه تنها به عامل معنویت تکیه داشتیم، بلکه آن دو عامل مادی و سیاسی را نیز با اسلامی کردن محتوای آن، در خود قرار داده است» (مطهری، ۱۳۵۹-الف: ۳۲). در واقع انقلاب ۱۳۵۷ که حتی با الگوها و انتظارات کسانی که از اوضاع ایران بخوبی مطلع بودند نیز سازگار نبود را نمی توان براحتمی یک انقلاب مذهبی یا سیاسی یا اجتماعی یا اقتصادی صرف در نظر گرفت. «انقلاب ایران، مجموعه ای از همه اینها بود» (کدی، ۱۳۷۵، ص ۱۵). نقطه عطف این انقلاب این بود که اسلام توانست هم از جنبه نظری (تئوریک) و هم از بعد عملی (پراتیک) عینیت یابد و ظهور و تجلی و مصداق بیرونی و خارجی پیدا کند. (خرمشاد، ۱۳۸۷). در این میان نقش فرهنگ و ایدئولوژی شیعی در وقوع انقلاب اسلامی بسیار برجسته بوده است (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). در زمان وقوع انقلاب اسلامی ایران مذهب شیعه به عنوان یک نظام فرهنگی نه تنها افیون توده ها نبود بلکه یک ایدئولوژی انقلابی رادیکال بود که توانست دگرگونی اساسی در همه ابعاد زندگی اجتماعی ایران به وجود آورد (پناهی، ۱۳۸۸). این فرهنگ و ایدئولوژی قدرتمند و با نفوذ به خوبی توانست اقتدار مختلف را در کنار هم گرد بیاورد و با هویت بخشی اسلامی به آنان به هدفی که به دنبال آن بودند سوق دهد. کدی در این باره میگوید: «هویت ایرانی گاهی اوقات بیش از آنکه در قالب تعبیرات ملی مشاهده شود، در قالب تعبیرات مذهب شیعه تجلی یافته است». (کدی، ۱۳۷۸). اندیشه شیعه با ایدئولوژی انقلاب اسلامی به دلیل محتوا و مفادش مانند تاکید بر نقش دین، استقلال، آزادی، عدالت اجتماعی و توسعه همه جانبه یک نمونه منحصر به فرد در میان ایدئولوژی های انقلابی معاصر است که تنها به برخی موارد مانند استقلال، آزادی یا عدالت اجتماعی تاکید کرده اند و به همین دلیل از جذابیت ویژه برخوردار شده است (ملکوتیان، ۱۳۸۸).

اکثر جامعه شناسان انقلاب، در این امر انطباق نظر دارند که انقلابات، آثار مهم و پایدار بر جامعه میگذارند (پناهی، ۱۳۸۸). در این میان تاثیر گذاری انقلاب اسلامی، باعث ارائه مفهومی مرفقی از اسلام و دینداری به توده مردم شد (تلاشان و نصر دهنزیری، ۱۳۹۳). با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۱۳۵۷، ایران و انقلاب اسلامی ایران با شعارها و گفتمان هایی نظیر تلاش در جهت برقراری حکومت جهانی اسلام، نفی سلطه و سلطه جویی، حمایت از مستضعفان و نهضت های آزادی بخش، تبلیغ اسلام و دعوت به مذهب شیعه و شروع تفکر ام القری بودن ایران برای جهان اسلام، کانون پخش و تراوش در منطقه شد و چنان تاثیرات قوی در منطقه داشت که کسانی هم که علاقه ای به انقلاب اسلامی نداشتند تحت تاثیر آن قرار گرفتند (حسینی، برزگر، ۱۳۹۲). پیروزی انقلاب اسلامی در کشور ایران در بهمن ۵۷، به دلایل گوناگون دارای تاثیرات و بازتاب های گسترده در منطقه بوده است؛ اول؛ یک انقلاب بزرگ و تمام عیار و مطابق با تعاریف انقلاب، در ایران رخ داد. دوم؛ دارای داعیه بین المللی و فرامرزی و بشری است و پسوند «اسلامی» انقلاب ایران هم این انتظار را ایجاد میکند. سوم؛ موقعیت استراتژیک و سوق الجیشی ایران و موقعیت حساس منطقه ای آن، سبب می شود که هر گونه تغییرات ساختاری در ایران دارای تاثیرات منطقه ای باشد (کامران و همکاران، ۱۳۹۲). باید به این نکته اشاره کرد که وقوع انقلاب اسلامی ایران در جزیره ثبات آمریکا، از یک طرف توازن قوا را برهم زد و از طرف دیگر با اعلام چارچوب اصلی سیاست خارجی ایران، یعنی «نه شرقی نه غربی جمهوری اسلامی»، یک قدرت جدید مبتنی بر ایدئولوژی اسلامی جدای از ایدئولوژی های مسلط جهانی به وجود آمد (کامران و همکاران، ۱۳۹۲). ایدئولوژی انقلاب اسلامی بیانگر ارایه طرح و راهی جدید به ملت های استعمارزده جهان برای کسب استقلال و رهایی و ساختن جامعه ای آزاد و توسعه یافته است. در این میان، کسب استقلال که از عناصر مهم تشکیل دهنده ایدئولوژی انقلاب اسلامی است، یک پیش شرط لازم برای دست یابی به جامعه آرمانی مورد توجه انقلاب اسلامی است (ملکوتیان، ۱۳۸۸). ابعاد بیداری اسلامی در ایران، چنان گسترده بود که در قلمرو جغرافیایی ایران محصور نماند و بر پایه ی ایده صدور انقلاب، موجب پویایی و تحرک جنبش های اسلام گرای آزادی بخش در دیگر کشورهای مسلمان و جهان شد (تلاشان و نصر دهنزیری، ۱۳۹۳). ایجاد امید به امکان پذیر بودن تغییر از اساسی ترین جنبه های تاثیر گذار انقلاب اسلامی ایران است (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲) که جرقه امید را در دل ملت های استعمارزده و ستم دیده روشن کرد. در سطح منطقه انقلاب اسلامی نقطه عطفی در احیای هویت دینی مسلمانان پدید آورد و با دفاع هشت ساله ی خود، تشیع و اسلام را در مرکز حوادث و اخبار جهانی قرار داد (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). انقلاب ایران موجب شد تا حرکت های اسلامی و شیعی به تشکیل یا سازماندهی مجدد پرداخته و در راستای احقاق حقوق و اثبات هویت

خود به مبارزه برخیزند (کامران و همکاران، ۱۳۹۲). این انقلاب جنبش‌های خفته را بیدار نمود، بیداری‌های کم‌تحرک را سامانی دوباره بخشید و حتی در برخی موارد جنبش‌های پرتحرک را به سوی ایدئولوژی جدید فرا خواند (کامران و همکاران، ۱۳۹۲). در این راه نمیتوان از نقش رهبری در تبیین نشر و گسترش این الگو به سادگی گذشت؛ امام خمینی که به دلیل موفقیتش یک الگوی اجتناب‌ناپذیر ایدئولوژی و انقلاب است (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲) با پی‌ریزی الگوی مردم‌سالاری دینی، بزرگترین گره موجود در راه تشکیل حکومت اسلامی در عصر حاضر را گشود (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). امام خمینی که با در نظر گرفتن مقتضیات زمان، با صدور انقلاب اسلامی به جهان و دیگر سرزمین‌های اسلامی با حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی و مستضعفان و سرانجام تشکیل امت بزرگ اسلامی با جمهوری‌های متعدد، ولی متحد را مد نظر داشتند. با تشکیل جمهوری اسلامی و نشر و صدور اندیشه و ایدئولوژی آن گام‌های عملی مهمی در چارچوب این الگو برداشتند (تلاشان و نصر دهریری، ۱۳۹۳). ایشان در این باره می‌فرمایند: «اینکه می‌گوییم انقلاب ما باید به همه جا صادر بشود غلط برداشت نکنند که ما می‌خواهیم کشورگشایی کنیم [نه همه کشورها باید در محل خودشان باشند. ما می‌خواهیم این چیزی که در ایران واقع شد و خودشان از ابر قدرتها فاصله گرفتند و [نجات دادند] دست آنها را از مخازن کوتاه کردند، این در همه ملت‌ها و در همه دولت‌ها [اجرا] بشود. معنی صدور انقلاب این است که همه ملت‌ها و همه دولت‌ها بیدار شوند و خودشان را از این گرفتاری که دارند، نجات بدهند» (صحیفه نور، ج ۸: ۲۰-۲۳۲).

۲. تأثیر و بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر کشورهای اسلامی

با پیروزی انقلاب اسلامی و بیداری و همبستگی که میان ملت‌های مسلمان به وجود آمد و به نوعی آرمان و اهداف مشترک، منافع همگن، و مهم‌تر از همه احساس قدرت و توانمندی فوق‌العاده در ابعاد گوناگون تدریجاً جهان اسلام به عنوان یک بازیگر مستقل و یک قدرت مهم چه به صورت بالفعل و چه به صورت بالقوه در ابعاد فرهنگی، جغرافیایی و اقتصادی مطرح گردید که در گفتمان سیاسی قبل از انقلاب وجود نداشت و جالب اینکه ویژگی‌های این بازیگر جدید با سایر بازیگران که در قالب اتحادیه‌ها همچون اتحادیه اروپا شکل گرفته تفاوت اساسی دارد. در این سیستم با آنچه را که قبلاً به عنوان معیارهای قدرت مطرح بود تفاوت ماهوی دارد بلکه چیزی به عنوان وجدان عمومی ملت‌های مسلمان و ارزش‌ها و آرمان‌های مشترک میان گروه‌های اجتماعی و توده‌های مردم پیوند مستحکمی را به وجود آورده است که مرزبندی‌های سنتی جغرافیایی، نژادی و قومی را در نوردیده و بعضاً تا اعماق سایر جوامع نفوذ می‌کند حتی از آنچه را که هانتینگتون تمدن اسلامی می‌نامد گسترده‌تر بوده و غیر قابل ارزیابی و محاسبه می‌باشد. (محمدی، بی‌تا). و این‌ها همه ثمره انقلاب اسلامی ایران و تأثیر و نفوذ آن بر ملت‌های مسلمان است. حضرت ایت‌الله خامنه‌ای در این باره می‌فرماید: «اگرچه نباید به طور قطع مغرور شد، ولیکن این مسئله به طور قطع وجود دارد که آن بذر امیدی که در دل ملت‌ها ریخته شد و کاشته شد و آبیاری شد و روید و گل کرد، ناشی از ایستادگی ملت ایران بود» (تلاشان، دهریری، ۱۳۹۳). ایستادگی که باعث شد نهال انقلاب به درختی توأمند تبدیل شود و ثمره آن کل جهان را در بر بگیرد. تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، بیشتر مسلمانان در کشورهای اسلامی در برابر مسائل و تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خود، منفعل و خاموش بودند و حتی هجوم گسترده‌ی جریان «جدایی دین از سیاست» آنها را منفعل و سرخورده کرده بود (تلاشان و نصر دهریری، ۱۳۹۳). انقلاب اسلامی ایران با طی راهی که تا پیش از آن محال و غیرممکن به نظر می‌رسید الگوی جدید از زندگی و مبارزه را پیش روی ملت‌های مسلمان ترسیم کرد (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). بسیاری از متفکران و تحلیل‌گران انقلاب اسلامی ایران را بهترین الگوی عملی برای بیداری اسلامی جهان عرب بیان کردند (نورانی، ۱۳۹۱). گروه زیادی از تحلیل‌گران، بستر اصلی بروز و ظهور انقلاب‌ها در کشورهای عربی را بیداری اسلامی عنوان کرده اند (نورانی، ۱۳۹۱) که برگرفته از انقلاب اسلامی ایران است. انقلاب اسلامی که نه از ۲۲ بهمن ۵۷ آغاز شده و نه اکنون پایان یافته است، بلکه به نتیجه بیش از یک قرن مبارزه باز می‌گردد. ایران کانون پخش و تراوش حکومت دینی و اسلام خواهی به مقصد کشورهای اسلامی شد (تلاشان و نصر دهریری، ۱۳۹۳). انقلاب اسلامی تأثیرپذیری‌های غیر ارادی در مسلمانان داشت و در پرتو اسلام سیاسی، افراد، مراسم، مناسبت‌ها، طیف وسیعی از تأثیرات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی را در ملت‌های مسلمان پدید آورد (تلاشان و نصر دهریری، ۱۳۹۳). تأثیرگذاری انقلاب اسلامی بر کشورهای اسلامی یک امر پایدار و دائمی است ولی علی‌رغم این تأثیر مداوم، این تأثیرگذاری دارای فراز و نشیب بوده است (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲). حضور برخی طلاب مشتاق تحصیل در حوزه علمیه قم، حضور رهبران، احزاب و جنبش‌های اسلامی کشورهای اسلامی در ایران به مناسبت‌های گوناگون، برگزاری کنفرانس‌های بین‌المللی (تلاشان و نصر دهریری، ۱۳۹۳). راه پیمایی برائت از مشرکان، مراسم‌های سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی و دعوت از رهبران و علمای اسلامی، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، صدور فتوای امام خمینی علیه سلمان رشدی [این فتوا شمولیت و فراگیری پیام انقلاب اسلامی ایران برای تمام جهان اسلام را نشان داد]، سخنرانی علمای شیعه، پذیرش دیدگاه شیعه در

باب نفی حکومت ظالمانه (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲) عواملی هستند که باعث قوت گرفتن تاثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر کشورهای اسلامی است و آغاز جنگ تحمیلی، ترس، شکاف عربی-فارسی و شکاف سنی-شیعی (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲) و همینطور طرح مسائل اختلاف انگیز بین شیعه و سنی (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲) جزء عواملی هستند که این تاثیر گذاری و الگو برداری را دچار مشکل کرده اند. البته در میان اهل سنت کسانی بوده اند که صرف شیعی بودن انقلاب اسلامی برای آنها به عنوان یک مانع پذیرش پیام های این انقلاب عمل نکرده از جمله این افراد می توان به «فتحی شقاقی» رهبر فقید سازمان جهاد اسلامی فلسطین اشاره نمود که انقلاب اسلامی را یک انقلاب اسلامی سنی-شیعی معرفی می کرد (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲) همچنین سازمان انقلاب اسلامی جزیره العرب [IRO] نیز انقلاب اسلامی ایران را انقلاب «ما» نامیده و اعلام کردند که انقلاب ایران یک انقلاب اسلامی است (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲). پیروی و الگو برداری از این اندیشه و الگو توسط کشورهای نظیر مصر، تونس و لیبی دلیلی محکم بر این باور است که انقلاب اسلامی ایران صرفاً انقلابی برای شیعیان نیست و به معنای واقعی کلمه انقلابی تمام اسلامی است. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران جرقه ای بود که جوشش اسلامی در اکثر کشورهای اسلامی از جمله تونس را به دنبال داشت (تلاشان و نصر دهنری، ۱۳۹۳). تحولات فرهنگی، اقتصادی و سیاسی دهه های شصت و هفتاد میلادی و انحطاط ارزش های اخلاقی، شکاف طبقاتی و ایجاد بحران های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در تونس، باعث شکل گیری و رشد جنبش های اسلامی شد (تلاشان و نصر دهنری، ۱۳۹۳). دولت تونس همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی، حرکت و جنبش های اسلامی را با عنوان «طرفداران خمینی» یاد برد و بر این اساس اقدام به سرکوب آنها کرد؛ حکومت تونس، اقدامات و سرکوب های خود را به این دلیل انجام می داد که می دانست انقلاب اسلامی ایران، امید به فعالیت را در میان گروه های اسلام خواه و مردمی زنده کرده است (تلاشان و نصر دهنری، ۱۳۹۳) مردم تونس که به شدت معترض و خشمگین بودند، با شعارهای اسلامی به خیابان آمدند و با یورش به مؤسسات دولتی و بانک ها، ترس و وحشت را برای حکومت استبدادی پدید آوردند (تلاشان و نصر دهنری، ۱۳۹۳). مردم مصر در فرایند هویت یابی جدید، هویت از دست رفته خود را در بازگشت به اسلام یافتند (نورانی، ۱۳۹۱). برخی از شاخص های تاثیر انقلاب در مصر و احیا و تشدید جنبش اسلامی آن کشور، به این شکل نمود پیدا میکرد که مردم شعارهایی از جمله لا اله الا الله محمد الرسول الله، آیات قران و تصویر آیت الله خمینی را بر روی اتومبیل هایشان میچسباندند (نورانی، ۱۳۹۱) و با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی ایران به مبارزه با حکومت مستبد خو پرداختند. در محاکمه افسران انقلابی و در تبلیغات بعدی دولت مصر، گفته شد کتاب هایی از ترجمه آثار امام خمینی و سایر رجال انقلابی ایران به دست آمده است (نورانی، ۱۳۹۱). این وقایع مصر را به یکی از مهمترین کانون های اثر پذیری از انقلاب اسلامی بدل ساخته است (نورانی، ۱۳۹۱). نهضت امام خمینی در ایران حاوی پیام روشنی برای ملت های مسلمان بود: ما میتوانیم (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). و این پیام به سرعت به اصلاح باور مسلمانان در سرتاسر جهان، چه عرب چه فارس چه سنی و چه شیعه می پرداخت. اصلاح باورهای غلط مسلمانان در خصوص جایگاه دین و نقش اسلام در اداره جوامع و ارائه قرائت صحیح و منطبق با اصول اسلام ناب محمدی از جمله مواردی است که به واسطه آن نهضت امام خمینی و انقلاب اسلامی ایران توانست تاثیرات عمیقی را در میان مردم بحرین بر جای گذارد (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). تا جایی که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، مردم بحرین با حمل پلاکاردها، تظاهرات عظیمی به حمایت و همبستگی با انقلاب ایران بر پا کردند (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). علاقه مردم بحرین به انقلاب اسلامی ایران به حدی بود که نماینده سازمان آزادی بخش بحرین طی یک مصاحبه اظهار داشت که تنها آرزوی ملت بحرین پیروزی انقلاب اسلامی در ایران بود (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). و این پیش زمینه ای شد برای وقوع انقلابی که وجه شباهت زیادی با انقلاب اسلامی ایران در شعارها و نمادها، پایگاه های اصلی قیام، رهبری قیام و فرهنگ شهادت دارد (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲) انقلاب اسلامی ایران مولود بیداری اسلامی است (خرمشاد، ۱۳۹۲). با انقلاب اسلامی ایران موج دومی از بیداری اسلامی در جهان بر می خیزد (خرمشاد، ۱۳۹۲). یکی از این جنبش های مسلمان، جنبش الحوثی در یمن بود که ریشه آنها به قبل از انقلاب اسلامی باز می گردد، ولی روحیه استقلال طلبی و ضد استبدادی خود را پس پیروزی انقلاب اسلامی ایران دوباره حیات بخشیدند و این انقلاب اسلامی ایران بود که سبب بیدار شدن این گروه شیعی از خواب غفلت شد (خواجه سروی و شهرکی، ۱۳۹۱) رهبران این جنبش نیز با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی، ماهیت و هدف این جنبش را مقابله با استبداد داخلی علی عبدالله صالح و استکبار ستیزی قرار دادند (خواجه سروی و شهرکی، ۱۳۹۱). در مورد مبارزه مردم لبنان با رژیم صهیونیستی به جرات می توان گفت تاسیس حزب الله ناشی از تفکر و ایدئولوژی جهان شمول حضرت امام بود که در میان شیعیان لبنان به بار نشست (درخشه و محمدی، ۱۳۹۱). امام خمینی در جهت تحقق عینی مبارزه با اسرائیل و حمایت از فلسطین و با توجه به اینکه از سران کشورهای اسلامی ناامید بودند، تشکیل هسته های حزب الله را در سراسر جهان پیشنهاد می نماید (درخشه و محمدی، ۱۳۹۱). در حقیقت نهضت حزب الله لبنان، تجلی عینی اندیشه های امام خمینی است که نخستین پیروزی مسلمانان و اعراب را در برابر اسرائیل محقق ساخت (درخشه و محمدی، ۱۳۹۱) این تاثیر گذاری در بین ملت های مسلمان همچنان ادامه دارد و با گذشت زمان ابعاد تازه تری از این انقلاب بر روی مشتاقان آن آشکار می شود.

۳. تأثیر و بازتاب انقلاب اسلامی بر اروپا

فاصله زمانی و مکانی باعث نشده تا ارزش های انقلاب اسلامی ایران به اروپا صادر نشود، اروپایی که تا قبل از انقلاب اسلامی سیاست حذف دین از زندگی را در دستور کار خود قرار داده بود، با وقوع انقلاب اسلامی ایران با چالش جدیدی روبرو شد (محمدی، بی تا)؛ ارزش های والای انسانی به سرعت جذب افکار مردمی می شد، که تا قبل از آن فقط بردگانی در اختیار امپریالیسم غرب بودند. احیای ارزش های اسلامی و دینداری متأثر از امواج جهانی انقلاب اسلامی ایران، سبب شده تا اسلام در اوایل قرن بیست و یکم به عنوان دومین دین اروپای غربی به شمار رود. شاهد این مدعا بیش از ۱۶ میلیون مسلمانی است که در کشورهای این قطعه از خشکی پراکنده اند. (بشاری، ۱۳۸۵: ۷۷) گرایش جوامع غربی به دین مبین اسلام و گسترش هویت جویی و رفتار مذهبی بین جوانان مسلمان این کشورها موضوعی غیر قابل انکار است که به رغم تلاش رسانه ها و کوشش دولتمردان در پنهان نگه داشتن این موج اسلام خواهی، شاهدیم که این جریان توجه عموم جامعه را به خود جلب نموده است و هر روز شاهد گرایش بیش از پیش این جوامع و به ویژه زنان به اسلام هستیم. (فورد، ۱۳۸۴: ۵۴). زنانی که پیش از آن که به عنوان یک انسان کمال طلب در نظر گرفته شوند؛ به عنوان کالایی صرفاً جذاب در نزد جامعه انگاشته می شدند. به گزارش روزنامه The sun، چاپ لندن، سالانه ۵۰۰۰ انگلیسی به اسلام گرایش پیدا می کنند که نیمی از این افراد سفید پوست بوده، اما ۷۵ درصد آن ها زن هستند (www.thesun.co.uk) بر اساس نظر سنجی دانشگاه Swanesa درباره علت گرایش انگلیسی ها به دین اسلام، بسیاری از افراد دلیل گرایش خود به اسلام را سست بودن بنیاد خانواده، رواج مسائل غیر اخلاقی و مصرف گرایی لجام گسیخته ذکر کرده اند (www.yjc.ir). Daily Mail در این باره می نویسد: مسیحیت در حال تبدیل شدن به مذهب گذشته انگلیس و اسلام آینده را از آن خود خواهد کرد. در حالی که نیمی از مسلمانان انگلیسی زیر ۲۵ سال سن دارند، یک سوم مسیحی های این کشور در دهه ۸۰ زندگی خود به سر می برند (www.dailymail.co.uk) و در ادامه به این نکته اشاره می کند که روزی در یکی - دو دهه آینده، ساختمان کلیساهای st George و st Mary مملو از عبادت کننده خواهند شد. اما عبادت کننده هایی که دیگر مسیحی نیستند (www.dailymail.co.uk) بر اساس آمار منتشر شده مؤسسه Pew، در میان کشورهای اروپایی، انگلیس رتبه اول بالاترین میزان افزایش تعداد مسلمان ها را در اختیار دارد. (www.pewresearch.org) و بر طبق گزارش Russia Today اسلام تا ۱۰ سال آینده دین غالب در انگلیس خواهد بود. (www.RT.com) که این علاقه به اسلام باعث شده امروزه "محمد" رایج ترین و محبوب ترین نام در انگلستان باشد. (www.telegraph.co.uk) که ناشی از افزایش خیره کننده استقبال از اسلام در انگلیس و کاهش استقبال عمومی مردم این کشور به کلیسا و مراسم های مذهبی است. (www.dailymail.co.uk) سازمان آمار انگلیس (ONS) بیان کرده تعداد مسیحیان انگلیسی ۵۰ درصد از چیزی که تصور می شود بیشتر کاهش یافته است. (www.ONS.gov.uk)

این تغییر روش زندگی در اروپا نمی تواند اتفاقی باشد. انقلاب اسلامی ۱۹۷۹ و بازتاب و ارائه طرحی جامع از زندگی دینی در تمام عرصه ها باعث میل و توجه مردم اروپا به این سبک زندگی شد. توجه به کتاب خوانی و مطالعه آثار دینی از جمله قرآن کریم و رشد مطبوعات اسلامی از دیگر نشانه های این بازتاب هاست. حتی فروش قرآن در دانمارک و هلند (کشورهای اهانت کننده به پیامبر اکرم (ص)) به عنوان پرفروش ترین کتاب سال، نشان از قوت تأثیر پذیری مردم از اسلام و انقلاب دارد. رشد مؤسسات خیریه اسلامی و بانک های بدون ربا، تغییر کتب درسی با استفاده از آموزه های اسلامی (به عنوان نمونه در آلمان) و روند رو به رشد مدارس غیرمختلط، از دیگر نشانه های این امر است. همچنین در میان افزایش تقاضای مسلمانان و غیرمسلمانان، عرضه غذای حلال در سراسر اروپا به روندی عادی و حتی در حال رشد، تبدیل شده است. (www.farsnews.com) افزایش تعداد مساجد و مراکز مذهبی، یکی دیگر از شاخصه های مهم این امر است. به عنوان نمونه در سال ۱۹۸۴، فقط دوازده نمازخانه در ایتالیا وجود داشت که هم اکنون به ۳۵۰ عدد رسیده است. در آلمان تا ۲۰۰۰ نمازخانه، انگلیس ۷۰۰ مسجد، اتریش ۲۰۰ نمازخانه، ایتالیا ۳۰۰ مسجد، هلند ۴۰۰ نمازخانه و در فرانسه ۱۶۰۰ مسجد، به ثبت رسیده که این تعداد در سال ۱۹۷۰، ۳۳ عدد بوده است (www.salaam.com) به گزارش مؤسسه Gatestone Institute، حدود ۲۵۰ مسجد در ایتالیا به توافق رسیده اند تا زیر چتر یک سازمان به نام کنفدراسیون اسلامی ایتالیا حرکت کنند. (www.gatestoneinstitute.org) به گزارش وب سایت اتحادیه جامعه مسلمانان ایتالیا، تا کنون ۷۰ هزار ایتالیایی به اسلام گرویده و از سی سال پیش تا کنون شمار مسلمانان میلان بیست برابر افزایش یافته است و این میزان به طور قابل توجهی در حال افزایش است. (www.yjc.ir) در دهه گذشته بیش از ۲۰۰۰ مسجد در فرانسه ساخته شده است، این در حالی است که تنها ۱۰ کلیسا در همین مدت زمان در این کشور بنا گشته است. (www.yjc.ir) فرانسه بیشترین میزان مسلمان (۶ تا ۱۰ میلیون) را در اروپای غربی دارد و سپس آلمان و انگلیس در ردیف دوم و سوم قرار دارند. در آلمان حدود ۳/۵ میلیون و در انگلیس هم اکنون حدود دو میلیون مسلمان وجود دارد

. (www.islamineurope.com) بر اساس گزارش PEW کشورهای "انگلیس"، "فرانسه"، "آلمان" و "ایتالیا" در ۲۰ سال آینده بیشترین افزایش تعداد مسلمانان را مشاهده خواهند کرد (www.Pewresearch.org)

در انگلیس دویست هزار، آلمان چهار هزار، و بلژیک ده هزار شیعه زندگی می کنند و انگلیس به عنوان «پایتخت اسلام در اروپا» شناخته می شود. بیست و پنج درصد مسلمانان هلند نیز شیعه اند. (جعفریان، ۱۳۸۷: ۶۷۷-۶۵۹). به گزارش مؤسسه Pew، اسلام بزرگترین اقلیت مذهبی در آلمان بوده و مسلمانان آلمان حدود ۴ درصد از جمعیت این کشور را تشکیل می دهند. گفته می شود اکنون حدود ۳.۴ میلیون مسلمان در آلمان زندگی می کنند (www.pewresearch.org) تعداد مسلمانان آلمان آنقدر زیاد است که مقامات شهر هامبورگ، روزهای مقدس اسلامی را به رسمیت شناخته و به کارمندان مسلمان خود اجازه می دهند تا اعیاد اسلامی را جشن گرفته و به تعطیلات روند. (www.yjc.ir) بیش از یک سوم مردم پایتخت بلژیک مسلمان هستند. جمعیت ۳۰۰ هزار نفری مسلمانان بروکسل این شهر را به بزرگترین شهر اسلامی اروپا تبدیل کرده است. (www.yjc.ir) و نام های "محمد"، "ایوب"، "مهدی" و "حمزه" در لیست محبوب ترین نام هایی هستند که والدین بلژیکی برای فرزندان خود انتخاب می کنند. (www.telegraph.co.uk) در دو دهه آینده رشد مسلمانان در اروپا ۶٪ افزایش می یابد و از ۴۴ میلیون در سال ۲۰۱۰ به ۵۸ میلیون در سال ۲۰۳۰ خواهد رسید. (www.theguardian.com) این گرایش به اسلام در اروپا وضعیت و چهره آن را در آینده تغییر خواهد داد. (www.telegraph.co.uk) از همین رو، نفرت مردم اروپا از آمریکا و اسرائیل روز به روز افزون تر می شود تا جایی که برخی دولت های غربی نظیر فرانسه، بلژیک، اسپانیا، پرتغال و سوئد از برخی قطعنامه های شورای امنیت برضد اسرائیل حمایت کرده اند. انبوه تظاهرات های ضد جنگ و راهپیمایی ها علیه جنایات اسرائیل (از جمله در غزه و لبنان) نشانه های بارز این نفرت فزاینده است. صدها کتاب، مقاله، پژوهش و تحلیل اروپایی ها درباره انقلاب اسلامی و حتی حدود ۵۵ هزار سایت فقط در مورد امام خمینی (ره) نشان می دهند که ایران اسلامی ذهن غرب را به خود مشغول کرده است؛ در حالی که قبل از انقلاب اسلامی، ایران تنها در بین برخی دولتمردان و سیاستمداران رده بالا و برخی کمپانی های فروش اسلحه شناخته شده بود. (جرجیس، ۱۳۸۲: ۶).

۴. نتیجه گیری

انقلاب اسلامی ایران یکی از مهمترین رخداد های قرن بیستم است که با تاثیر شگرف و باور نکردنی خود در جهان باعث تغییر بسیاری از منازعات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در جهان شد. این انقلاب با الگو برداری از انقلاب صدر اسلام و با پشتوانه اسلام شیعی توانست اهداف خود را عملی سازد. ایدئولوژی انقلاب اسلامی بیانگر ارایه طرح و راهی جدید به ملت های استعمارزده جهان برای کسب استقلال و رهایی و ساختن جامعه ای آزاد و توسعه یافته است. ابعاد بیداری اسلامی در ایران، چنان گسترده بود که در قلمرو جغرافیایی ایران محصور نماند و بر پایه ی ایده صدر انقلاب، موجب پویایی و تحرک جنبش های اسلام گرای آزادی بخش در دیگر کشورهای مسلمان و جهان شد (تلاشان و نصر دهنزی، ۱۳۹۳) ایجاد امید به امکان پذیر بودن تغییر از اساسی ترین جنبه های تاثیر گذار انقلاب اسلامی ایران است (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲) که جرعه امید را در دل ملت های استعمارزده و ستم دیده روشن کرد. در سطح منطقه انقلاب اسلامی نقطه عطفی در احیای هویت دینی مسلمانان پدید آورد و با دفاع هشت ساله ی خود، تشیع و اسلام را در مرکز حوادث و اخبار جهانی قرار داد (نجفی و بلندیان، ۱۳۹۲). فاصله زمانی و مکانی باعث نشده تا ارزش های انقلاب اسلامی ایران به اروپا صادر نشود، اروپایی که تا قبل از انقلاب اسلامی سیاست حذف دین از زندگی را در دستور کار خود قرار داده بود، با وقوع انقلاب اسلامی ایران با چالش جدیدی روبرو شد (محمدی، بی تا)؛ ارزش های والای انسانی به سرعت جذب افکار مردمی می شد، که تا قبل از آن فقط بردگانی در اختیار امپریالیسم غرب بودند. احیای ارزش های اسلامی و دینداری متأثر از امواج جهانی انقلاب اسلامی ایران، سبب شده تا اسلام در اوایل قرن بیستم و یکم به عنوان دومین دین اروپای غربی به شمار رود. انقلاب اسلامی با تکیه بر قدرت ایدئولوژیک خود که برگرفته از اندیشه و تفکر اصیل اسلامی است، تغییرات و تحولات اساسی در ساختار و کارکرد نظام بین الملل و رفتار ملت های جهان به وجود آورد.

منابع

- بشاری، محمد، ۱۳۸۵، «اقلیت های اسلامی در غرب، چالش ها و چشم اندازها: نمونه اروپا»، مجله اندیشه تقریب، سال ۳، شماره ۱۳.
- پیتر، فورد، ۱۳۸۴، «زنان اروپایی و گرایش به اسلام»، ماهنامه سیاحت غرب، شماره ۳۲.
- جرجیس، فواز، ۱۳۸۲، آمریکا و اسلام سیاسی، ترجمه محمد کمال سرویان، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

جعفریان، رسول، ۱۳۸۷، اطلس شیعه، تهران، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، چاپ اول.

کامران، حسن، متقی، افشین، میراحمدی، فاطمه السادات، غلامی، بهادر. (۱۳۹۲). تاثیر انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان پاکستان بر اساس نظریه پخش. فصلنامه علمی-پژوهشی انجمن جغرافیای ایران. دوره جدید، سال ۱۱، ش ۳۷

ملکوئیان، مصطفی. (۱۳۸۸). ایدئولوژی و رهبری و تاثیر آن بر پیروزی سریع، ثبات پایدار و بازتاب جهانی انقلاب اسلامی ایران. فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۴۰، شماره ۲، صص ۲۸۷-۳۰۵

پناهی، محمدحسین. (۱۳۸۸). انقلاب اسلامی و انقلاب در نظریه ها. فصلنامه علوم اجتماعی، ش ۴۳ و ۴۲

کدی، نیکو. (۱۳۷۸). چرایی انقلابی شدن ایران، ترجمه قریشی، فردین، نشریه متین، سال اول، شماره ۲، صص ۲۲۱-۲۳۹، بهار

کدی، نیکو. (۱۳۷۵). ریشه های انقلاب اسلامی ایران، ترجمه دکتر عبدالرحیم گواهی، ناشر قلم

امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲۰: ۲۳۲-۸

خرمشاد، محمد باقر. (۱۳۸۷). انقلاب اسلامی ایران و اسلام سیاسی. در کتاب: گفتارهایی درباره انقلاب اسلامی ایران. به کوشش جلال درخشنده. تهران: دانشگاه امام صادق (ع)

حسینی، سید محمد صادق، برزگر، ابراهیم. (۱۳۹۲). نظریه پخش و بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر عربستان سعودی. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال دهم، ش ۳۳، صص ۱۷۳-۱۸۸

نورانی، امیر. (۱۳۹۱). مصر، بیداری اسلامی و الگوی ایران. فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی. سال نهم، ش ۲۸، صص ۲۱۴-۱۹۱

نجفی، محمدصادق، بلندیان، غلامحسین. (۱۳۹۲). تاثیر انقلاب اسلامی ایران بر شکل گیری بیداری اسلامی در کشور بحرین. فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی. سال دوم، ش ۳۳، صص ۲۰۸-۱۸۹

تلاشان، حسن، نصر دهنزیری، الماس. (۱۳۹۳). تاثیر انقلاب اسلامی ایران در بیداری اسلامی تونس. فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۲۴، شماره ۴، صص ۷۴۳-۷۶۲

محمدی، منوچهر (بی تا). بازتاب جهانی انقلاب اسلامی

مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ۲۰ جلد، قم: انتشارات صدرا، ۱۳۷۹، ج ۲، مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی

خرمشاد، محمد باقر. (۱۳۹۲). انقلاب اسلامی، بیداری اسلامی و تمدن نوین اسلامی، راهبرد فرهنگ: ش ۲۳

خواجه سروی، غلامرضا، شهرکی، حامد. (۱۳۹۱). انقلاب اسلامی ایران و بیداری اسلامی در یمن با تاکید بر جنبش الحوثی. فصلنامه پژوهش های انقلاب اسلامی، انجمن علمی انقلاب اسلامی ایران. سال اول. شماره ۱. صص ۲۲۰-۱۸۵

درخشه، جلال، محمدی، علیرضا. (۱۳۹۱). بررسی تاثیر تکلیف گرایی دینی انقلاب اسلامی ایران بر مقاومت اسلامی حزب الله لبنان. فصلنامه پژوهش های انقلاب اسلامی. انجمن علمی انقلاب اسلامی ایران. سال ۱، ش ۱، صص ۲۲۱-۲۴۶

سایت ها

www.yjc.ir
 www.salaam.com
 www.islamineurope.com
 www.dailymail.co.uk
 www.theguardian.com
 www.RT.com
 www.Pewresearch.org
 www.telegraph.co.uk
 www.ONS.gov.uk
 www.gatestoneinstitute.org
 www.thesun.co.uk
 www.farsnews.com